

Ontdekkingstocht door je hoofd

[door Margreet van Beem](#)

Een schamel salaris, eenzaamheid, tijdnood en weinig carrièreperspectief; promoveren is voor mensen die het niet begrepen hebben. Althans dat imago kleeft een beetje aan het schrijven van een proefschrift. Het is aanpakken, weten promovendi. Maar: „Het is vooral gewoon een leuke baan.“

Minstens vier jaar heb je je als student doorlopend ontwikkeld. Dan ineens is de bul binnen en is het afgelopen met de persoonlijke groei. Bijna een kwart van de academici vindt de ontwikkelingsmogelijkheden op het werk onvoldoende. Een nog groter deel vindt dat hun kennis en vaardigheden op het werk niet benut worden, zo meldde Het Financieele Dagblad enige tijd geleden.

Stilstaan hoeft natuurlijk niet. Als afgestudeerde wetenschapper kun je ook doen waarvoor je uiteindelijk bent opgeleid: onderzoek doen aan de universiteit. Oftewel promovendus worden. Maar zijn dat niet die mensen die voor een fooi vier jaar lang moederziel alleen op een boek ploeteren dat, op wat vakbroeders na, niemand ooit zal lezen?

„Promoveren heeft een aardig gehalte van een monnikenbestaan“, vindt Jasper Ragetli, bezig met een Bestuurskundeonderzoek. „Het is een solistische bezigheid, je bent soms de enige die nog weet waar het onderzoek over gaat.“ Het onderzoek doe je natuurlijk altijd helemaal alleen, stellen ook medepromovendi Marie-Louise Damen en Annemarie Houkes. Maar dat wil niet zeggen dat je ook alleen bent. „Er zijn genoeg manieren om het kluizenaarsbestaan te doorbreken“, vindt Ragetli. Zoals het doen van cursussen en opleidingen. Ook het vaak verplichte onderwijs geven aan studenten doorbreekt het alleen ploeteren. „Ik ben zeker niet eenzaam“, stelt Damen. Bij haar onderzoeksschool in Utrecht beginnen promovendi in jaargroepen van een aantal promovendi. „Op hetzelfde moment kom je vaak dezelfde dingen tegen, met je jaargenoten kun je die dan bespreken. Ook gaan we altijd samen lunchen en gingen we de eerste twee jaar vaak op vrijdag de kroeg in. Dat komt er de laatste tijd alleen niet zoveel meer van.“ De meeste promovendi zitten ook niet alleen op een kamer, weet Houkes. Verzuipen Toch zijn er wel die zich eenzaam voelen, weet ze. Dat bleek ook uit een enquête die de Groningse promovendi-vereniging GAIOO, waar Houkes voorzitter van is, vorig jaar hield. Ook omdat je toch alleen voor het onderzoek staat. „Soms hebben promovendi het gevoel tekort te schieten, erin te verzuipen.“

Want structureren, plannen, je bed uitkomen, het is allemaal eigen verantwoordelijkheid. Houkes: „Het gaat er uiteindelijk om dat je boek goed is. Hoe je dat doet, moet je zelf weten. Ik houd gewoon van negen tot vijf aan, zodat ik een beetje regelmaat heb.“ „Dat lukt mij niet“, lacht Damen. „Als ik om negen uur college moet geven, zit ik er om halfnegen. Anders niet. Dat geeft niet, want ik werk toch door. Het is wel fijn dat je daar vrij in bent.“

„Ik ben niet zo gestructureerd“, stelt Damen. „Ik heb de afgelopen drie jaar vooral veel data verzameld, nu moet ik dit laatste jaar serieus beginnen met schrijven. Sommige promovendi plannen het hoofdstuk voor hoofdstuk. Ik doe maar wat. Het probleem is wel dat ik nu met allemaal losse eindjes zit.“

Eigenlijk hoeft promoveren niet moeilijk te zijn, vindt Ragetli. De opbouw van een onderzoek ligt aardig vast. Maar het structuren van een onderzoek en vertalen naar een tweedimensionaal boek is niet eenvoudig, merkt ook hij. „Het is een ontdekkingstocht door je eigen hoofd. En je loopt tegen zaken aan waarmee je moet leren omgaan.“ Ook is promoveren een soort emancipatieproces, vindt hij. In het begin laat je je beïnvloeden door een promotor die een bepaalde visie en stokpaardjes heeft. „Maar je krijgt steeds meer een eigen visie en wordt daar 'arroganter' in. Dat maakt het schrijven makkelijker.“

Dit alles maakt promoveren bepaald niet saai. En het geeft je vooral de kans om eens diep in de materie te duiken, vinden de promovendi. „Ik dacht na mijn studie 'is dit het nu?',“ vertelt Houkes. „Door te promoveren krijg ik de kans om eens vier jaar diep op de zaken in te gaan.“ Het is weliswaar een leuke baan, maar gewoon een baan, vindt Houkes. „Ik heb gesolliciteerd op een vacature en ben werknemer van de universiteit.“ „Wel een beetje een onderbetaalde baan“, vindt Damen, „dat beeld is wel enigszins terecht.“ Al is het salaris de afgelopen tijd wel omhooggetrokken, stelt ze.

Of ze alledrie uiteindelijk doctor worden, is nog even afwachten. Houkes en Damen hebben nog een jaar om flink aan te pakken. Jasper Ragetli heeft inmiddels ook een andere baan en is niet meer onder contract bij een universiteit. Maar af zal het proefwerk. Alhoewel: „Je hebt een wereld vol promovendi die in de kast nog tien klappers hebben staan met een onderzoek dat ooit nog afgemaakt moet worden.“

Verschenen in SP!TS op maandag 24 mei 2004.